El desafiament de la societat mestissa

■ XAVIER TORRENS
PROFESSOR DE CIÈNCIA POLÍTICA
DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

> *D'ara en endavant hem d'aprendre a ser, viure, compartir, comunicar, comulgar com a humans del planeta Terra. No ja, només, a ser d'una cultura, sinó a ser terrenals.*
> Edgar Morin i Anne Brigitte Kern, a *Terre-Patrie*

Imaginem-nos una dona nascuda a Berlín que, després d'un intercanvi europeu d'estudis a l'Escola de Turisme Mar de la Frau, decideix quedar-se a residir a Reus, és posa a treballar a Tarragona, s'aparella amb una persona originària de Madrid, parla tant català com castellà, practica el budisme zen, entre els seus gustos gastronòmics igual es pot trobar el cuscús magribí, el menjablanc reusenc o el caldo gallec, va al cineclub del teatre Bartrina a contemplar cinema britànic en versió original, escolta la israeliana Noa i el cantaor *flamenc Duquenque, balla a la colla sardanista Rosa de Reus, està rellegint poemes del* beat *Allen Ginsberg i quan pot viatjar es refugia a París.*

Ara, comparem-la amb un home que ha nascut a Reus i viu a la capital del Baix Camp, com la seva parella, no va gaire més enllà del seu idioma matern, és catòlic per tradició familiar i no per maduració pròpia, es cruspeix escudella catalana, crema catalana i altres àpats sense sortir-se de la cuina tradicional catalana, escolta música pop espanyola, és del Barça, està llegint Baltasar Porcel i que no el treguin de les seves caselles mentals, molt influïdes pels seus orígens.

He exagerat expressament la dissonància cognitiva entre aquests personatges ficticis perquè ens adonem amb més facilitat que les pautes actitudinals i comportamentals de l'home imaginari estan força lluny de la interculturalitat i, en canvi, la dona hi és més propera.

Vist aquest exemple il·lustratiu, plantegem-nos unes preguntes. Fem distinció entre l'assimilació i la integració? Trobem diferències entre la multiculturalitat i la interculturalitat? Si hem donat una o dues respostes negatives a aquest parell d'interrogants, ens seria d'interès reflexionar sobre el fenomen del racisme i la xenofòbia.

Prosseguim. L'home de l'exemple configura la seva mentalitat limitant-la a allò que qualifica de tradicional del seu territori. La dona ha sabut trencar fronteres (mentals i territorials) i adoptar sense prejudicis altres formes culturals en la seva identitat personal, perquè ha comprès que les identitats són mutables i enriquibles amb noves interrelacions humanes. La interculturalitat ens permet ser més lliures perquè ens permet triar voluntàriament els valors culturals que ens vénen de gust, és a dir, estimar-los o desestimar-los, no segons d'on provenen sinó segons si estan d'acord amb els nostres gustos individuals. Òbviament, qui té por a la llibertat s'aferra a les pautes culturals de sempre perquè li creen seguretat. Interioritza i fa seu allò suposadament genuí d'aquí i defuig allò considerat forani, bastard, emmetzinador. Tot allò que classifica sota la categoria de "foraster" ho observa com una amenaça a la seva identitat en comptes de veure-ho com un repte. En canvi, la interculturalitat és el procés de descobriment i d'aprenentatge d'influències d'indrets dispars. Sens dubte, ens permet viure amb més llibertat perquè és una forma de veure les coses que ens amplia el ventall d'opcions vitals donat que tota la producció cultural del planeta és considerada nostra. La interculturalitat permet entrar en contacte amb altres valors culturals, i, el que és més interessant, experimentar-los; com la dona de l'exemple.

Afegim un factor més: la interculturalitat només pot venir de la mà de la integració, i viceversa. La integració pressuposa el pluralisme cultural. De cap de les maneres pot ser titllada d'integració l'assimilació dels immigrants i les minories ètniques en la identitat suposadament nacional de la societat "receptora". Això és assimilació, és a dir, pretendre que els altres renunciïn a la seva identitat cultural originària per assumir la identitat "pròpia" del nou país, tant se val si es tracta del Japó, Catalunya, Espanya o els EUA. Els assimilacionistes pretenen que els altres per tal de ser acceptats en la societat assumeixin com a condició sine quan non *la seva pura cultura nacional mentre ells mateixos es neguen a mesclar-se amb formes culturals diferents. Integració significa que no hi ha el dualisme excloent entre un "nosaltres d'aquí" i un "ells de fora", sinó que totes i tots formem part d'una societat culturalment heterogènia composta d'individus amb identitats singulars.*

I què entenem per societat multicultural? L'existència de diverses cultures dintre d'un mateix territori. A les acaballes del segon mil·lenni, tots els països tenen societats multiculturals, tot i que l'existència d'aquesta realitat multicultural no impedeix que hi hagi ciutadans que tenen la percepció que això no és així i els seus esquemes mentals encara funcionin pensat que existeixen unes mítiques nacions essencialment homogènies. De totes maneres, una societat multicultural és insuficient. Pels interculturalistes s'ha d'anar més enllà: cal que les diverses cultures existents en un mateix territori es barregin entre elles i creï mestissatge cultural. Per què? Doncs perquè en això consisteix la interculturalitat, a considerar positives l'heterogeneïtat i la hibridació cultural. I aquesta predisposició envers l'interculturalisme, avui en l'època de la globalització, és el desafiament que tenim sobre la taula si volem bastir una societat mestissa i cosmopolita que defugi la intolerància que provoca conflictes que acaben com la comèdia de Falset.

■